

ל"א כ"א) כי לא תשכח מפי זרעו, להראותך עד כמה גדולה הסכנה של שכחת התורה. ג)

ושמתם את דברי אלה ונז'. (י"א יח)

ובספרי. אע"פ שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצוינין במצות, שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים. משל למלך שכעס על אשתו וטרפה לבית אבית, א"ל הוי מתקשטת בתכשיטין, שכשתחזרי לא יהיו

מ ע ש י ל מ ל ד

ג) וכה ה' מפרש מאמרם ז"ל מגילה ג', כשהמלאך תבע ליהושע וא"ל אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תורה. אמר לו על איזה מהן באת? אמר לו עתה באתי ובתוס' על תלמוד תורה בי"תי, דכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת.

רוב המצות הזמן גורמם, יש שנוהגים ביום ויש שנוהגים בלילה, ויש שנוהגים בשעות קבועות ובזמנים ידועים. לא כן הוא למוד התורה, שנוהג בין ביום ובין בלילה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, כל רגע הוא הזמן ללמוד התורה. "עתה" כלומר ברגע זה ממש, מה עלינו לעשות? להגות בתורה. לכן כששמע יהושע "עתה באתי" הבין מיד שעל בטול תורה בא, מיד וילן יהושע בתוך העמק, אמר ר' יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה. לא חכה אפילו רגע, כ"א תיכף התעמק בלמוד התורה.

בחורף שנת תרנ"ב גזרה מלכות רוסיא לקבוע שעתים ליום ללמודי חול בישיבת וולוז'ין המפוארה. ואיימו לסגור את הישיבה על מסגרי, אם הנהלת הישיבה תסרב מלמלאות דרישת הממשלה. ראש הישיבה הגאון הנצי"ב זצ"ל לא רצה לקבל עליו בעצמו את האחריות הגדולה וכנס לאספה מיוחדת גדולי הדור. רוב המשתתפים חוו דעתם לבחור את הרע במעוטו, להנהיג למודי חול למען הסר סכנת ההסגר. אבל לא כן היתה דעת הר"מ הגאון רי"ד הלוי סולובייטשיק זצ"ל. בדמעות על לחייו הודיע ברבים החלטתו ע"פ התורה, כי אם אמנם מחויבים אנו להחזיק במעוז התורה, להעמיד תלמידים ולמסור התורה לדור יבוא, אבל רק ע"פ הדרך שהתוו לנו אבותינו מאורי הדורות. אבל בדרכים ובאופנים חדשים אין האחריות מוטלת עלינו, יבוא נותן התורה ויעשה את שלו ואנו את נפשנו הצלנו, וכה החליט לסגור את הישיבה בשנת תרנ"ב לסדר "כלה גרש יגרש אתכם מזה".

והח"ח סיים את ספור המעשה הזה, במוסר השכל: בוא וראה עד היכן הגיעה דעת תורה של גאוני הדור העבר. לו הסכימו או להנהיג למודי חול בישיבת וולוז'ין, היתה ח"ו התורה משתכחת מדורנו, כי הלא כך דרכו של יצה"ר. פותח בשתי שעות ביום בלמודי חול, עד אשר משאיר לבסוף רק שתי שעות ביום ללמודי קודש... אבל מכיון שהחליט לעמוד כעמוד ברזל, ולא להתפשר כלל. או מצאה לה התורה נתיבים ושבילים במקומות אחרים, ונפתחו ישיבות בכמה מערי ליטא ופולין, בלא למודי חול ונעשו לבסוף מבצרי התורה בדורנו, כי כן דרך המעיין, אם אתה סותמו מכאן, פורץ לו דרך ממק"א ומפכה את מימיו דרך שם. ובכגון זה אמרו ז"ל (שבת ע"ט) אשר שברת, יישר כחך ששברת, ובטולה זהו קיומה.

עליך חדשים. כך אמר להם הקב"ה לישראל, היו מצוינין במצות, כשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים, הוא שירמיה אמר הציבי לך ציונים וגו'. הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצוינין בהן וכו'. וכונת הספרי, דלכך כתוב בתורה, ושמתם את דברי אלה, אחר הקרא דואבדתם מהרה, להורות לנו דאף בחו"ל עלינו לקיים התורה והמצות.

זכמה נורא הוא הענין ההוא. כי בעניני מזון הנפשי שהוא התורה והמצות דומה האדם בכל עניניו למזון הגשמי לגוף, כמו שכתוב לכו לחמו בלחמי וגו', וכשם שבמזון הגשמי אם התענה האדם כמה ימים, יקרה שנמלה ממנו התשוקה לשום מאכל, ואין מרגיש כ"א חולשת הלב, בין אם התענה באונס או ברצון, כן הוא ממש בענין הנפש, אם האדם לא יעמוק בתורה וירחיק את עצמו מקיום מצות התורה זמן רב, אפילו אם הי' זה ע"י אונס, ובודאי לא יעגש על זמן הזה, עכ"פ אבדה הנפש את כוח תשוקתה הטבעית שיש לה לדברים הרוחניים. ויקשה עלי' מאד אח"כ לקיים התורה והמצות בכל עניני' כמו שאר ישראל. ע"כ רמז לנו הקב"ה ע"י נביאו, שנציב ציונים, דהיינו שנודרו בכל הכוחות להרגיל את הנפש לעבודת ד', ולא למנוע ממנה מזונה הרוחני אפילו בעת אונסה. ז

מ ע ש י ל מ ל ד

ה ע ר ת ה מ ס ד ר :

ד) וברש"י מן הספרי על הכתוב הזה, ושמתם את דברי אלה «אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות. הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו».

ויעוין ברמב"ן ובמפרשי התורה שנדחקו בפרוש רש"י, כי הלא תפילין ומזוזות מצות הגוף גינהו, שחיוכם נוהג גם בחו"ל.

ושמעתי אומרים בשם גאון אחד. שיוכל היות שארבעת המלים «הניחו תפילין עשו מזוזות» היו כתובים בראשי תיבות כזה: «ה"ת ע"מ" והכונה היא, «הפרישו תרומות עשרו מעשרות», כלומר שאף בשנות גלותנו, צריכים אנחנו להפריש תרומות ומעשרות, למען לא יהיו לנו חדשים לכשנחזור לאה"ק. והעתקו הדברים לתפילין ומזוזות.

ודומה לזה, שמעתי בשם הגאון רא"ד תאומים זצ"ל על המדרש רבה דברים א' ז', א"ר ברכי' בשם ר' חנינא, צריכים הדיינים שיהא בהן שבע מדות, ואלו הן, חכמים ונבונים וידועים, וארבע כמו שכתוב להלן, ואתה תחזה מכל העם וגו'. הרי שבע. ולמה לא נכתבו שבע כאחת, שאם לא נמצאו שבע מביא מארבע, ואם לא נמצאו מארבע מביא משלש, ואם לא נמצאו משלש מביא מאחת, שכך כתיב אשת חיל מי ימצא, ע"כ במדרש.

ונלאי מפרשי המדרש לבאר את הראי' של הכתוב «אשת חיל מי ימצא». ואמר הגאון הנ"ל, כי במ"ד היו כתוב בראשי תיבות «אחמ"י», ופרשו «אנשי חיל מכל ישראל», והכונה על הכתוב «ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל», הרי שלא מצא אלא את אלו, ובשגגת המדפיס הדפיסו «אשת חיל מי ימצא».